

ILG'OR PEDAGOG

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ILMIY JURNALI

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

ILG'OR PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

2- JILD, 4 - SON
2025

Google Scholar

digital object
identifier

ResearchGate

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

STRATEGIES TO ENHANCE STUDENT MOTIVATION IN LEARNING

Sevinch Rustamova,

The student of the Philological faculty,
Uzbekistan State University of World Languages,
Tashkent, Uzbekistan

Abstract: Student motivation is essential for effective learning and achievement. This article explores strategies such as supportive classroom environments, clear goal-setting, relevant content, varied instruction, autonomy, and peer collaboration. Research shows how these approaches strengthen engagement, persistence, and ownership of learning.

Keywords: student motivation, learning strategies, classroom environment, autonomy, engagement.

Introduction. Motivation plays a vital role in how students approach learning and achieve success. In today's classrooms, where distractions are abundant and attention spans are shorter, keeping learners motivated has become a key challenge for educators. A motivated student is more likely to stay engaged, take initiative, and develop a genuine interest in the subject matter. On the other hand, a lack of motivation can lead to poor performance and disinterest. This article explores practical strategies to enhance student motivation, focusing on approaches that create a positive learning environment and encourage students to take ownership of their education.

Motivational strategies. Students' motivation to participate is greatly influenced by the classroom environment, which should provide safety, respect, and encouragement. According to research, students' intrinsic motivation and faculty support are closely related (Wang et al., 2024). Similar to this, teachers' real motivational techniques, such as demonstrating sincere concern and support, aid in maintaining student interest (Guilloteaux, 2023). Motivation suffers when expectations are unclear. Students' efforts are guided and their sense of competence is fostered by clear, defined, and attainable objectives. According to Locke and Latham's goal-setting theory, attainable objectives improve perseverance and focus (Schunk & DiBenedetto, 2020). Students' confidence is further increased by offering scaffolded assignments and chances for early achievement (Wentzel, 2022). When learning is related to their interests, lives, or goals for the future, students are more motivated. Linking classroom material to real-world applications dramatically boosts engagement and liveliness, according to studies on relevance interventions (Gaspard et al., 2023). Knowledge becomes meaningful, for instance, when science is applied to health difficulties or arithmetic is used to financial

**LINGVOPRAGMATIKA ASOSIDA MULOQOT KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI****Suvanov Ilyos Diyarovich**Qarshi davlat universiteti
Xorijiy tillar fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Bu maqolada lingvopragmatika tushunchasi, uning rivojlanish bosqichlari va chet tili o'qitishdagi roli ilmiy jihatdan yoritiladi. Til ko'nikmalarini rivojlantirilayotganda talabalar tildagi ibora va birikmalarni yot oladilar ammo ularni ma'lum bir vaziyatda foydalanish holatlariga duch kelganda ko'p hollarda ulardan noto'g'ri foydalaniladi buning asosiy sababi esa pragmatik kompetensiya jarayonidir.

Kalit so'zlar: Pragmatika, kommunikativ kompetensiya, pedagog, kompetensiya, pragmatik kompetensiya, muloqot, muommala madaniyati, ijtimoiy moslashuvchanlik, og'zaki nutq.

Аннотация: В данной статье научно рассматривается понятие лингвопрагматики, этапы её развития и роль в обучении иностранному языку. Развивая языковые навыки, студенты запоминают фразы и сочетания языка, но, сталкиваясь с необходимостью их использования в конкретной ситуации, часто используют их неправильно, и основной причиной этого является процесс формирования прагматической компетенции.

Ключевые слова: Прагматика, коммуникативная компетентность, педагог, компетентность, прагматическая компетентность, общение, проблемная культура, социальная гибкость, речь.

Annotation: This article provides a scientific examination of the concept of linguapragmatics, its stages of development, and its role in foreign language teaching. While developing language skills, students memorize phrases and collocations, but when faced with the need to use them in a specific situation, they often misuse them. The main reason for this is the process of developing pragmatic competence.

Key words: Pragmatics, communicative competence, teacher, competence, pragmatic competence, communication, problem culture, social flexibility, oral speech.

KIRISH. Hozirgi kunda lingvistik yo'nalishdagi talabalarda chet tilida og'zaki va yozma ko'nikmani shakllantirishda asosan manalog va dialoglarga tayanilib, muloqotning pragmatic faktorlari ko'p hollarda e'tibordan chetda qolib kelinmoqda. Til ko'nikmalarini rivojlantirilayotganda talabalar tildagi ibora va birikmalarni yot oladilar ammo ularni ma'lum bir vaziyatda

foydalanish holatlariga duch kelganda ko'p hollarda ulardan noto'g'ri foydalaniladi buning asosiy sababi esa pragmatik kompetensiyaga til o'rganish jarayonida bee'tibor bo'lishdadir.

Til faoliyati hodisasining mohiyati uning ijrochisi shaxs tomonidan belgilanadi va bu shaxs-ijtimoiy va shaxslararo munosabatlarga kiradi. Nutqdagi oshkora va yashirin ma'nolarni tadqiqu tahlil qilish, insonning o'zligini nutqi orqali namoyon etishi kabi masalalarni o'rganish bugungi o'zbekona tafakkur tarzi, milliy mafkura va milliy g'oya tushunchalarining mohiyatini ochishda muhim o'rin tutadi. Shu nuqtai nazardan insonning ob'ektiv olamdagi ijtimoiy faoliyati in'ikosi bo'lgan uning «harakat»dagi, «jonli» nutqini tadqiq etish faqat nazariy tilshunoslik uchungina emas, balki uning psixolingvistika, sotsiolingvistika, lingvistik geografiya, kommunikativ tilshunoslik, neyrolingvistika kabi umumtarmoqlari uchun ham katta ahamiyatga egadir. Insonning ob'ektiv olamdagi barcha ijtimoiy xatti-harakatlari uning nutqiy faoliyatida o'z ifodasini topadi. Shuning uchun inson nutqini o'rganish uning ma'naviy olami bilan tanishish imkonini beradi. Pragmatika tilshunoslik fanining yangi bir nazariy va amaliy tarmog'idir. U insonning ijtimoiy faoliyatini o'zida aks ettiruvchi nutqiy jarayon, nutq ishtirokchilariga xos kommunikativ maqsad, nutqiy vaziyatning ta'siri bilan aloqador masalalarni hamda lingvistik belgilarning nutqdagi funksional qo'llanishini o'rganadi. "Pragmatika" (yunoncha pragmos — ish, harakat, bajarilgan, degan ma'noni anglatadi) aslida XIX-XX asrlarga oid falsafiy tushunchadir. "Pragmatika" atamasini birinchi marta amerikalik olim Charlz Sanders Pirs kiritgan. Ayniqsa, XX asrning 20-30-yillarida pragmatizm keng tarqala boshladi. Amerika va Yevropa tashviqotining kengayishi uchun Charlz Pirs, Karnap, Charlz Morris va Vitgenshteynlarning xizmatlarini alohida ta'kidlash kerak. "Pragmatika" atamasi XX asr 30-yillarning oxirlarida Ch. U. Morris tomonidan ilmiy foydalanishga kiritilgan. Ammo lingvistik tadqiqotlar sohasi sifatida pragmatikani aniqlash va shakllantirish 60-yillar oxiri va 70-yillarning boshlarida Z. Vendler tomonidan nutq aktlarining mantiqiy va falsafiy nazariyalari ta'siri ostida o'rganildi. 60 - 70-yillarda til belgilarining nutqdagi amaliy qo'llanishiga hos kontekstual xususiyatlarini o'rganish bilan tilshunoslikda pragmatik yo'nalish yuzaga kela boshladi.

ASOSIY QISM. Ilmiy adabiyotlarda "pragmatik kompetentli" va "pragmatik kompetensiya" atamaları keng qo'llaniladi. "Kasbiy kompetentsiya" atamasi pedagogik faoliyatni amalga oshirishga tayyor bo'lgan oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilariga qo'yiladigan ma'lum kompetentsiyalar va shaxsiy fazilatlar ro'yxatini anglatadi. Kompetentsiyalar "bilim, uquv va ko'nikmalar" nuqtai nazaridan shakllantirilishi ajablanarli emas va pedagogik universitetlar bitiruvchilariga qo'yiladigan talablar

kompetentsiyaga asoslangan yondashuv orqali aniqlanadi. G.T. Maxkamovning so'zlariga ko'ra, tilni professional darajada bilish "tilning butun tizimini uning qiyosiy tipologik xususiyatlarini hisobga olgan holda mutaxassislik sifatida chuqur bilish; nutqni ona tili va o'rganilayotgan til tuzilmalaridagi diskursni anglash va farqlarini bilish; chet tilida so'zlashuvchilar dunyosi manzarasi to'g'risida bilimlarni kengaytirish orqali bilingval ongni shakllantirish; nutq faoliyatining barcha turlari va qoidalarini, nutqning turli kommunikativ-pragmatik registrlarida lisoniy va nolisoniy xatti-harakatlarning strategiyalari va taktikalarini bilish; o'rganilayotgan til(lar) mamlakatlari hayotining turli xil muloqot vositalari va ijtimoiy-madaniy jihatlarining lingvistik va lingvomadaniy xususiyatlarini bilish" (2010, 108-bet). Sh.Safarovning qaydicha, pragmatikani keng ma'noda anglamoq darkor, u tilshunoslikning semantika va sintaksis sohalarida o'rganiladigan masalalarni ham qamrab oladi va o'ziga xos umumlashtiruvchi yo'nalish vazifasini o'taydi. Shunga nisbatan, pragmatik nazariya so'zlovchi va tinglovchining gap yoki matn propozitsiyasini bir xilda qabul qilishini e'tiborga oladi (Safarov 2008:43). Pragmatikaning uzatilishi va qabul qilinishiga nisbatan taqsimoti turli yo'nalishdagi tadqiqotlarni umumiy soha atrofida biriktirishga imkon yaratadi. Ch.Morris bergan ta'rifdayoq pragmatikaning sotsiolingvistika va psixolingvistikadan uzoq turmasligi ayon bo'lgan edi. Chunki insonga ta'sir ko'rsatishning lisoniy mexanizmlari tadqiqi bu yo'nalishlarning barchasi uchun bir xilda xosdir. Ularning barchasi yagona bir pragmatik munosabatning turli jihatlar bilan qiziqadi. Aniqrog'i, lisoniy ta'sir mexanizmlarining sinov-tajribalar orqali o'rganilishi (sotsiolingvistika va psixolingvistikada) qabul qiluvchi pragmatikasini o'rganish uchun qulay bo'lsa, nutqiy aktlar va deytik iboralar tahlili esa axborotni uzatuvchining pragmatikasini namoyon qiladi. Oxirgi holatda asosiy e'tibor lisoniy shaklning so'zlovchi maqsadini ifodalashga naqadar mos kelishi masalasi muhimlashadi. Tilning

pragmatik imkoniyatlarini bilish, o'z navbatida, boshqa mundarijadagi pragmatikani, ya'ni axborot yoki xabar pragmatikasini yuzaga keltiradi. Ushbu turdagi pragmatik mazmun tarjima pragmatikasiga ham taalluqli Til birliklari vositasida bajariladigan ta'sir haqida gap ketganida tadqiqotchilar "pragmatika" terminiga murojaat qilishga o'rganib qolganlar va "pragmatik ma'no", "pragmatik axborot", "pragmatik vazifa" kabi birikmalarda qo'llanilayotgan bu tushunchaga izoh berishni ham hech kim o'ylab o'tirmaydi. Pragmatika til belgilarining nutqdagi harakatini o'rganuvchi tilshunoslikning tadqiqot doirasidir. Lingvistik pragmatika aniq shaklga ega emas. Uning tarkibiga so'zlovchi va tinglovchiga, ularning nutq jarayonidagi o'zaro munosabatiga bog'liq masalalar majmui kiradi. Pragmatika

tilshunoslikning nisbatan yangidan shakllangan, insonning nutq faoliyatini o'rganishga, bunday faoliyatning maqsadi, mazmuni, bunday maqsad va mazmunning og'zaki va yozma matnda verbal va noverbal ifodalanish vositalarini, ularning nutq aktidagi o'rnini, kommunikativ ta'sirini, so'zlovchi va tinglovchi nutqidagi turlicha munosabatlarni lisoniy belgilarda ifodalanishini o'rganuvchi fan tarmog'idir. Pragmatika tushunchasi, odatda, ta'sir ko'rsatish imkoniyati bilan bog'liq holda qaralib, muloqot sharoitida yuzaga keladigan mazmun orqali anglashiniladi. Shunga binoan, biz pragmatikani tilning va uning alohida birliklarining, nutqiy tuzilmalarning adresatga ta'sir o'tkazish xususiyati sifatini talqin qilishni ma'qul ko'ramiz. Shuningdek, pragmatik mazmun nutqiy birliklar yoki matnda ifodalangan

axborotning adresat ongida yangi tushunchalarni shakllantirish imkoniyatiga ega bo'lgan qismidir. "Pragmatik vositalar" tushunchasi qo'llanilishida esa ma'noni yoki uning komponentlarini ifodalovchi lisoniy vositalar nazarda tutiladi, ammo ushbu vositalarning assotsiativ aloqalari matn, nutqiy birliklarning pragmatik mazmunini shakllantirishi shart. Gapiruvchi shaxsning tinglovchi diqqat-e'tiborini tortish, ularga kommunikativ ta'sir qilish, qiziqtirib qo'yish, fikrini jalb qilish yoki aksincha, chalg'itish, hayajonga solish, to'lqinlashtirish, ishontirish yoki aldashga urinishida so'zning, so'z birikmasining ekspressiv-emotsional-baholovchi konnotativ ma'nosini, ya'ni pragmatik ma'nosini tadqiq qilish ehtiyoji vujudga keldi.

V.V.Petrovning til haqidagi quyidagi tezisini esga olish lingvopragmatikaning boshlang'ich tadqiqiy chegarasini aniqlash uchun lingvistik mezon bo'ladi: "Inson qaysidir tilga xos semantik bilimlarsiz so'zlashi yoki anglashi mumkin emas, ammo o'sha tilga xos semantik bilimlar egasi bo'lishning o'zi ushbu tilda so'zlash va anglash uchun kifoya qiladi degani emas, xuddi musiqali pyesa mazmuniy bilimlari uning ijrosi uchun yetarli bo'lmaganidek va buning uchun eng asosiysi o'yin mahorati, layoqatiga ham ega bo'lish lozim" bo'ladi. Bizning qarashimiz bo'yicha, so'zlash va anglash jarayoni ham xuddi shunday. Shuning uchun ham to'g'ri va aniq so'zlash uchun hammaga tushunarli bo'lgan semantik bilimlarning o'zinigina bilish yetarli emas, so'zlash va to'g'ri ifodalash uchun individual strategiya mahoratiga ega bo'lish lozim. Nutqiy faoliyat - til ham xuddi shundaydir. Inson semantik bilimlarga ega bo'lishi mumkin, bunga ijtimoiy muhitning o'zi har qanday shaxs uchun maolom imkoniyatlarni yaratadi. Biroq semantik bilimlarga ega bo'lishning o'zi insonni so'zlash, fikrlash va ifoda mazmunini anglashi uchun kamlik qiladi. Inson tildagi barcha semantik bilimlarni bilishni taqazo etadi.

Tilshunoslikning Pragmalingvistika bosqichi quyidagi muammolarga bog'liq bo'lgan turli yondashuvlar va qarashlar bilan tavsiflanadi:

- ❖ Aloqa jarayonida lingvistik shaxsiyat
- ❖ Tilning amaldagi va kontekstdagi sifati;
- ❖ Muloqotning maqsadga muvofiqligi va samaradorligi;
- ❖ Og'zaki muloqotning talqini jihati;
- ❖ Til insonning amalga oshiradigan faoliyati vositasi sifatida.

Sh.Safarov pragmalingvistikaga berilgan ta'riflarni umumlashtirib, tadqiqotchilarning bu boradagi asosiy g'oyalarini quyidagicha tasniflaydi:

- ❖ kommunikativ faoliyat tavsifining tayanch nuqtasi faoliyat tushunchasidir;
- ❖ lison muloqot ishtirokchilarining o'zaro munosabatini harakatga keltiruvchi vositadir;
- ❖ lisoniy faoliyat voqelanishi bevosita muloqot muhiti bilan bog'liq hodisadir.

“Pragmatik kompetentsiyaga ko'ra, odamning nutqni qurish qoidalarini, shuningdek, kommunikativlarning o'zaro ta'sirining xususiyatlariga va ijtimoiy va madaniy kontekstga muvofiq turli kommunikativ funksiyalar uchun so'zlarni talqin qilish va ulardan foydalanish qobiliyatini tushunish taklif etiladi. Pragmatik kompetensiya chet tilidagi kommunikativ kompetensiyaning barcha tarkibiy qismlarini qamrab oladi. Biz yuqorida pragmatik kompetensiya haqida chet el tilshunoslarining ayrim fikrlarini keltirdik. O'quvchilarda pragmatik kompetensiyaning shakllantirish masalasi o'zbek tilshunoslarining ham ilmiy qarashlarida o'z ifodasini topgan. Pragmatik kompetentsiya, birinchi navbatda, kommunikativ qobiliyatning amaliy tomoni bilan bog'liq. Pragmatik kompetensiyaga muvofiq, o'quvchilar zarur kommunikativ vazifalarni bajara oladigan lingvistik bilimlarga ega bo'lishlari kerak. Pragmatik kompetensiya har xil turdagi kommunikativ vazifalarni bajarishning muhim tarkibiy qismidir. Buni quyidagi chizma orqali ko'rish mumkin.

Zamonaviy metodologiya shuni ko'rsatadiki, pragmatik kompetentsiya, o'z navbatida, quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

Diskursiv - og'zaki va yozma nutqda semantik va mantiqiy muloqotni qurish va tushunish qobiliyati. Bundan tashqari, ushbu komponent muloqot sharoitlari, kommunikativ vazifa va so'zlovchining maqsadi asosida fikrni ifodalashning to'g'ri vositalarini tanlash qobiliyatini o'z ichiga oladi.

Mahalliy tadqiqotchi Sh.P.Rahimova diskursiv kompetensiyaga quyidagicha ta'rif beradi: "Diskursiv kompetensiya - bu o'qish va tinglash jarayonida matnlarning har xil turlarini tushunish asosida og'zaki va yozma nutqda turli funktsional uslublarning yaxlit, izchil va mantiqiy bayonotlarini (muloqotlarini) qurish qobiliyatidir.

Funksional - vazifalarni hal qilish, kerakli ma'lumotlarni topish, ma'lum bir mavzu bo'yicha o'z fikrini bildirish, shuningdek, suhbatdoshni muloqot harakatiga undash yoki uni biror narsaga ishonitirish qobiliyatini o'z ichiga olgan kommunikativ maqsadga erishish qobiliyati.

XULOSA. Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, kommunikativ-pragmatik modelning o'qitish mazmuni interaktiv va affektiv ta'lim strategiyalarini talab qiladi; ularning mujassamlashgan va yaxlit rivojlanishi kommunikativ-pragmatik kompetentsiyani shakllantirishga va dialogik utqni o'zlashtirishga olib keladi. Demak, pragmatik kompetensiyani til o'rganish jarayoniga qo'shish tilni ijtimoiy muhitda to'g'ri qo'llay olish imkoniyatini berish bilan bir qatorda suhbat jarayonini mazmunli va muvaffaqiyatli o'tqizish imkonini ham beradi. Ma'lum yosh davrida bola so'zlarni aniq talaffuz qilishi, grammatik jihatdan to'g'ri jumlar tuzishi va muayyan atamalarni qo'llashi mumkin, ammo u pragmatika qoidalariga rioya qilmasa, ya'ni nutq vaziyati haqida hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa, muloqotda muammolar paydo bo'lishi mumkin. Bunday holatning oldini olish uchun o'quvchida pragmatik kompetensiyani takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Махкамова Г.Т. Концепция формирования межкультурной компетенции студентов факультетов английского языка: Монография. –Ташкент: «Фан» Академии Наук Республики Узбекистан, 2010. –207 с.
2. Gulzodaxon Sultonqulova **TILNING LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI** -JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS 46_Issue-2_February_2024

3. Aznaurova E.S. Badiy soʻz pragmatikasi - Toshkent: Mavzu, 1988. 28-bet.
4. Hakimov M. Study of the Pragmatics of Uzbek Language - Fargʻona, 2011.
5. Cummings L. Pragmatics: A Multidisciplinary Perspective. – Edinburgh: EUP, 2005. 336 p
6. Abdullayeva G.G. Sinxron tarjima-murakkab kognitiv jaraynlar majmui//Chet tillarni oʻqitishda kommunikativ yondashuv: til, tafakkur, madaniyat. Buxoro. BuxDU. 2016. 138-139 b.
7. Djik T.A. van. Pragmatics and poetics // Pragmatics of language and literature. – Amsterdam: North Holl. publ. comp., 1976. – p 23-57.
8. Axmedova, S. R. (2021). Chet tillarni oʻrganish va undagi metodlarning ahamiyati. Science and Education, 2(11), 1076-1080.
9. Lyons J. Semantics. Vol. 2-3. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1977. – 897 p.
10. Safarov Shaxriyor (2008) “Pragmalingvistika” 6-7-betlar
11. Olloqova M. O. BOSHLANGʻICH SINF ONA TILI DARSLARIDA OʻQUVCHILARNING KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVINI TASHKIL ETISH: #6, 2021 PEDAGOGIK MAHORAT 126-bet
12. Rahimova Shahnoza Pulatovna. Chet tili yozma nutqini (yozma diskurs) rivojlantirish universitet taʼlim boʻyicha. “Fan, taʼlim va amaliyot integratsiyasi”. 2022-yil 5-son.
13. OLLOQOVA, O. (2022). OʻQUVCHILARNING PRAGMATIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI. Mugʻallim N6/7

